

Nugteren, Hans, 2024. *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. II. Nomina-Pronomina-Partikel. Cilt 3: eçi — idi*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, XXII + 150 sayfa.

Uigurisches Wörterbuch'un II. bölümünün (isimler) 3. cildi çıkmış. Bu cildi hazırlayan Hans Nugteren. Üçüncü ciltte *eçi*'den başlayıp *idi*'ye kadar 180'e yakın söz ele alınmış. Elbette bunların arasında özel isimler de var. Sözlüğün başında 40'a yakın yeni kaynak yer alır (1319-1363 numaralı yayınlar). İki adet de *ä-* ile başlayan ilave madde yer alır.

İlk söz *eçi* (= *éçi*) 'ağabey' (älterer Bruder) sözüdür.

Bazı maddeler 4-5 sayfayı bulmaktadır. Mesela *el* „Reich, Land, Staat // memleket, krallık, ülke, devlet“ maddesi 6 sayfa tutmaktadır. **elig** I (König, Herrscher eines Reiches // kral, hükümdar) 4 sayfa, **elig** II (Hand // el) ise 5 sayfa sürer.

Bir sözlük okurken beni en çok sevindiren şey elbette ki yeni söz öğrenmek, yeni bir kelimeyle karşılaşmaktır. İşte bunlardan biri:

ermän “Name eines Krauts // bir otun adı” *tävä tikäni katarganlar ermän ... ünmiš* „Alhagisträuche, Schnurbäume, Wermut (?) ... sind aufgekommen“ (deve dikenini, akasya, pelin otu ... çıkmış (?)). Bugün Kırgızcada *ermen*, Tuvacada *erben* olarak kullanılmış.

eşik „Tür, Schwelle (auch in der Kosmologie/Astrologie) // (kosmoloji/astrolojide de) kapı, eşik“ sözü için “ohne Etymologie in ED und OTWF” denir. *TDA* 18'de (2008) bazı ihtimallere ve olası ilk anlamına değinmişim.

etmä „hergestellt, künstlich (?) // yapma (?)“ güzel bir söz, bugünkü “yapay” sözüne denk gelmiş gibi. Benim notlarım arasında ise şu varmış: **étme** hazır, hazırlanmış (MaueBr, Uzunkaya2020a); **étme ağı iç-** “[in böser Absicht] zubereitetes Gift trinken” MaueBr (UW Nb II.1 **agu**); .../ **yértinçülüg étme** .../ Uzunkaya2020a.

Uygurcanın en çok kullanılan sözlerinden *eyin* 6 sayfa sürer. **iduk** (burada *idok*) ise 7 sayfa tutar.

1 'bitki, çalı, ağaç' ve **ığaç** 'ağaç' ayrıntılı bir şekilde ele

alınmıştır.

ıjırçak „Packsattel // palan“ sonraları Harezmi dönemi eserlerinde ve Codex Cumanicus'ta (*yıjırçak*) görülür. Kazakçada bugün *ıjırşak* şeklindedir.

***ıtıg** ilgi çekicidir ve güzel açıklanmıştır. 30 yıl kadar önce *ıtgın içteçi* sözünü ben de **ıtıg* ve bir instrumental eki ile tasarlamıştım.

eş ‘etene’ ile ilgili düzeltimin buraya girmesi beni sevindirdi. Sözlük **idi** ile biter.

Hans beyin ve katkıda bulunanların eline sağlık. Daha uzun bir tanıtmayı yıl sonuna kadar tamamlayabilmem dileğiyle.

Uigurisches Wörterbuch'un 2010 sonrası yeni düzen ile çıkan ciltleri:

- UWNb I,1 Röhrborn, Klaus, *Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien*. Neubearbeitung, I. Verben, Cilt 1: *ab- — äzüglä-*. Stuttgart, 2010.
- UW I,2 Zekine Özertural, unter Mitwirkung von Klaus Röhrborn, *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien*. I. Verben, Cilt 2: *edäd- – ıztä-*, Franz Steiner Verlag: Stuttgart, 2020.
- UW I,3 Özertural, Z., & Röhrborn, K. (2023). *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien*, I. Verben. Cilt 3: *odgur- - üzüš-*. Steiner Verlag
- UWNb II,1 Röhrborn, Klaus 2015. *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung*. II. Nomina-Pronomina-Partikel. Cilt 1: *a — asvık*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- UWNb II,2 Röhrborn, Klaus 2017. *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien. Neubearbeitung*. II. Nomina-Pronomina-Partikel. Cilt 2: *aş — äzüük*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- UW II,3 Nugteren, Hans 2024. *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien*. II. Nomina-Pronomina-Partikel. Cilt 3: *eči — idi*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.
- UW III,1 Wilkens, Jens, *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien*. III. Fremdelemente. Cilt 1: *eč – bodis(a)v(a)tv*. Stuttgart, 2021.
- UW III,2 Wilkens, Jens, *Uigurisches Wörterbuch. Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien*. III. Fremdelemente. Cilt 2: *bodivan – čigžin*. Stuttgart, 2023.

Mehmet Ölmez (İstanbul)
olmez.mehmet@gmail.com